

Vlasta Nussdorfer
TANKA ČRTA
Spomini tožilke

Knjigo posvečam tožilkam in tožilcem, s katerimi sem preživela 35 let tožilske poti, še posebej pa »svojemu« nekdanjemu Izvršnemu odboru Društva državnih tožilcev Slovenije in trem pridruženim članicam.

Vam, dragi

Alja, Andreja, Anka, Barbara, Brane, Dušan, Francka, Ljubica, Nataša, Stane B. in Stane S.

Vsepovsod smo izzvani, da neutrudljivo delamo, da dosežemo odličnost v svojem življenjskem delu. Niso vsi ljudje poklicani za posebna dela; še manj se jih povzpne v višave genijev v umetnosti in znanosti; mnogi so poklicani za delavce v tovarnah, na poljih in cestah. Toda nobeno delo ni nepomembno. Vsako, ki dviga človeštvo, je častno in treba ga je opravljati s truda polno odličnostjo. Če je nekdo poklican, da je cestni pometač, mora pometati tako, kot je Michelangelo slikal, Beethoven skladal ali Shakespeare pisal. Ceste mora pometati tako dobro, da se bodo vsi v nebesih in na zemlji ustavili, da porečejo: »Tu je živel velik cestni pometač, ki je dobro opravil svoje delo.«

Martin Luther King

Kdo trese kozarec

Ob uvodni misli pogosto premišlujem o usodi, ki nam je namenjena ob rojstvu, in o tem, ali in kako lahko sami kaj spremenimo. Smo resnični gospodarji svojega življenja? Ali pride otrok na svet že s kovčkom in lahko v njem kvečjemu predstavljamo oblačilca, marsikaj pa je morda že zapečateno? Nekateri trdijo prav nasprotno, da je prihodnost vsak trenutek v naših rokah in jo spreminjamo skladno z željami, možnostmi in pričakovanji. Po izkušnjah, ki sem si jih z leti in desetletji nabrala, menim, da nam je marsikaj na žalost ali na srečo tudi usojeno. Seveda ne kaže obupati in se velja vsak dan truditi s trdim, poštenim in zavzetim delom. Nikakor torej na usodo ne smemo zgolj čakati. A vendar, kje in komu se otrok rodi, kakšni so ljudje ob njem, kako ga sprejemajo in česa se nauči v prvih nekaj, treh ali morda šestih, letih življenja, je danost, saj ga je nevidna sila postavila na točno določen kraj in mu namenila vsaj približno pot, po kateri bo hodil. Vidite v tem morda že rahlo vdanost mnogih? Ne povsem. Zgodnja vzgoja in seveda sposobnosti, s katerimi je bitje privekalo na svet, določajo življenjske okvire in marsikaj, kar mu je namenjeno, a je pomembna tudi življenjska energija, ki jo ima, s katero upravlja, gradi ali ruši, se pošteno vzpenja ali upravičeno pada. In seveda je tu še njegov optimizem. Ta daje polet in krila. Da, predvsem krila čmrlja, ki po vseh zakonih aerodinamike ne bi mogel leteti, a on tega ne ve, in zato kar leti ... Nekdo je namreč že star, ko je pravzaprav še mlad, kdo drug pa še kako čil v zelo poznih letih, ker izžareva neverjetno moč, znanje, izkušnje in veselje do življenja. Za prvega vam ni povsem in takoj jasno, ali se vam približuje ali oddaljuje,

saj ga izdajata okorelost misli in dejanj. Drugi vliva moč in pogum, zaradi česar je svet lepši in bogatejši. Zanj in tudi za nas, ki smo lahko ob njem.

Zato ni pomembno le to, kar delamo, temveč predvsem to, kako. Prav po tem ločimo ljudi, ki se vsega lotevajo z entuziazmom, in druge, ki nam dajejo takoj vedeti, da so, kjerkoli že so, zaradi golega preživetja. Lahko bi jim ponudili kraljevsko krono, pa bi jo težko nosili in venomer jadikovali, da je biti kralj pravzaprav zelo naporno. Morda bi bili raje kar »kraljevi brat«, ki ima manj obveznosti, a veliko vsakovrstne podpore, zlasti finančne. Poznamo namreč ljudi, ki nenehno iščejo stranpoti in celo zasilne izhode, izkoriščajo druge, se tiho plazijo in nepošteno, a povsem brez strahu in sramu vzpenjajo po hrbtih drugih. Visoko, više in najviše. Pri tem uporabljajo celo najbolj zavržne prijeme in jih prikazujejo kot povsem moralne in dopustne. V tej pisani družini se znajdejo izkoriščevalci in izkoriščani, dobri in slabi, preračunljivi in sila previdni ljudje. In resnica je zagotovo tudi v pričujoči zgodbi meni neznanega avtorja:

»Če zberete sto črnih in sto rdečih mravljič ter vse vtaknete v isti kozarec, se ne bo nič zgodilo. Če pa kozarec močno pretresete in ga nato pustite na mizi, se bodo začele mravljičice pobijati med seboj. Rdeče verjamejo, da je sovražnik črn, črne, da je rdeč. Toda pravi sovražnik je tisti, kdor trese kozarec. Enako velja v družbi. Levi proti desnim, bogati proti revnim, črni proti belim, cepljeni proti necepljenim in seveda obratno in še bi lahko naštevati. Preden se začnemo prepirati med seboj, se moramo torej resno vprašati: KDO TRESE KOZAREC?«

Usodna zaprisega

Odločitve so samo začetek nečesa, kar se še ima zgoditi. Ko se odločamo, se predamo mogočnemu toku, ta pa nas naplavi na kraj, ki si ga v trenutku odločitve niti v sanjah nismo predstavljali.

Paulo Coelho

Rodila sem se kot povojni otrok v oddaljenih šestdesetih letih, zelo zaželena in obkrožena s samimi dobrimi ljudmi. Vzgojena sem bila z jasnimi omejitvami, v velikem redu in disciplini, ki pa sem ju doumela kot nekaj povsem normalnega. Nikoli nisem niti pomislila na to, da bi se huje in brez pametnega razloga upirala, zato me ni bilo treba opominjati, kaj šele kaznovati. Da je bilo morda kaj narobe, sem razumela že iz tona pogovora ali postavljenega vprašanja. Točno sem vedela, kaj je prav in kaj narobe, pa tudi kje so meje. Popuščanja namreč ni bilo. Dobila sem odlične vseživljenjske nauke in najvrednejšo domačo popotnico. Vedno bom hvaležna zanj. Dobro pa se spominjam drobne otroške nagajivosti. Kljub prepovedi sem na sprehodu v lakastih rdečih ali morda črnih čevljičih (obojih se živo spominjam) in belih dokolenkah, tam pri šestih letih, skočila v veliko lužo in po njej veselo in dolgo poskakovala. Takrat se mi je od zadaj povsem približala moška roka, a se me ni dotaknila. Slišala sem besede: »Vlastica, tega ne smeš početi, a tepel te ne bom, saj si vendar veliko šibkejša in otrok.« Otrok se torej nikoli ne tepe! Kakšen nauk. Spremljal me je vse življenje, tudi ko sem se močno borila proti nasilju nad otroki. Prav o tem stavku sem namreč kasneje pogosto premišljevala.

Kako vzgajati, kako kaznovati, da otroka in sebe s tem ne ponižujemo? Udarci, ki jih prejme to malo bitje, so pravzaprav namenjeni odraslim, saj pomenijo njihov poraz. Poraz vzgoje, ker je lepa beseda očitno zatajila, če ne kar odpovedala. Ne predstavljam si, da bi me kdo udaril, kaj šele tepel. Tako ponižano bi se počutila in ne vem,

kako bi to sploh prenesla. Zato sem proti vsakršnemu nasilju – povsem in brez izjeme.

Usoda mi je po pravni fakulteti povsem nepričakovano namenila tožilstvo. Kdo bi si mislil. Ko sem tožilca videvala v filmih, se mi je zdelo zelo nepravilno, da so zanje skoraj dosledno izbirali igralce, s katerimi nisi mogel simpatizirati. Običajno so bili precej neprijaznega videza, pa tudi ne prav briljantne pameti. Nasproti so jim seveda stali lepi in zelo uspešni odvetniki, sploh če je šlo za nežnejši spol. In simpatije gledalk in gledalcev so kaj hitro prešle tudi na stranke, ki so jih zastopali. Osumljeni umorov, ropov in posilstev so bili po uspešni obrambi običajno celo oproščeni, sposobni in privlačni odvetniki pa so povsem zasenčili nasprotne stranke. In tako so slavili tudi krivi in mi z njimi. Takrat se mi je v hipu zbudila slaba vest. Je to prav? In čedalje pogosteje sem premišljevala, da je treba take poglede korenito spremeniti. Zakaj bi bil lik tožilca sploh negativen? Saj je vendar organ pregona storilcev kaznivih dejanj, za katerimi brez izjeme stojijo žrtve: mrtvi, oropani, posiljene ženske, zlorabljeni otroci ...

Ko sem po rojstvu hčerke iskala mesto pripravnice in na mnoge naslove oddala številne vloge, sem se po nekaj mesecih odločila preveriti, kako mi kje kaže. Vstopila sem v veliko sodno palačo na Tavčarjevi ulici 9 v Ljubljani in se odločala, ali naj začnem za službo spraševati spodaj ali kar na vrhu. V dvigalu sem pritisnila na številko 3 in popeljalo me je najvišje. Zagledala sem napis »Okrožno javno tožilstvo« in potrkala v tajništvo. Pogosto razmišljam tudi o tem. Zapečatala sem si namreč 35-letno usodo tožilke. Bi postala sodnica, če bi začela v pritličju? Kdo bi vedel ... Prišla sem pravi trenutek, okrožni tožilec

Branko Bračko je bil namreč v pisarni in me je celo sprejel. Pogovor je tekel o marsičem in očitno sem naredila kar dober vtis. Moja prošnja je bila tam že nekaj časa. Sprejeta sem bila in tako se je pot po sodnji tistega dne sklenila. S sanjskim sporočilom sem odšla domov, k zgolj štirimesečni hčerki.

Začela sem že po mesecu in pol, s 1. aprilom. Datum, ki si ga sicer nisem izbrala sama, je pomenil vstop v svet realnosti, tisoč usod ljudi, ki so prestopili prag dopustnosti, pogosto pa tudi zaporskih institucij. Za njimi so ostajali mrtvi, ranjeni, nesrečni, čustveni mrličji, ljudje brez osnovnega dostojanstva in tudi materialnih sredstev. Žrtve njihovega kriminalnega početja. Mnoge zgodbe nesrečnih ljudi na tej in oni strani so se me za vedno dotaknile. Ni jih mogoče izbrisati ali pozabiti in rada bi jih delila z vami. Vsaj nekatere.

Prebiral ste lahko zgodbe izpod odvetniškega peresa, pa take, ki jih je spisal kak sodnik. Kako je tožilcu, kakšno delo opravlja, kaj vse doživi in preživi, pa je gotovo še vedno zastrto s tančico skrivnosti, predvsem pa ljudske nevednosti. Vesela sem, da mi je to dano razkriti za vas.

Tu je torej moja dolgoletna tožilska pot. Pa ne le moja. Po vsaj podobni so hodili tudi drugi. Presenečeni boste, kajti na njej se mi bodo na poseben način pridružili številni tožilski, odvetniški in sodniški kolegi.

Čas je, da začnem.

Bilo je v začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja. Po pravosodnem izpitu, ki je bil in je še vedno izjemno težak, saj traja kar tri dni, in bližnjem rojstvu sinčka je šlo namreč silno zares. Izpit sem opravljala med 29. in 31. januarjem 1980, v začetku maja sem prisegla kot namestnica javnega tožilca in se nato 20. novembra istega

leta že vrnila s porodniške in tudi letnega dopusta. Začela sem torej povsem brez strokovnega sodelavstva, ki zdaj traja kar tri leta in vsakogar temeljito pripravi na samostojno tožilsko delo. Danes je marsikaj drugače, mladi tožilec začne v okviru okrajne pristojnosti (zagrožena kazen za kazniva dejanja do treh let zapora), po nadaljnjih najmanj šestih letih pa lahko kandidira za okrožnega državnega tožilca (zagrožena kazen od treh let do najvišje kazni, torej do 30 let ali celo dosmrtnega zapora). Tedaj pa je bila pristojnost temeljnega javnega tožilca neomejena, torej tudi za najhujša kazniva dejanja in njihove storilce. Delitve na okrajno in okrožno namreč ni bilo, nujnega strokovnega sodelavstva tudi ne.

Na pragu vseh teh preizkušenj sem bila torej zelo mlada. Bilo mi je le 26 let, a imela sem že diplomo, skoraj tri leta službe, pravosodni izpit in tudi dva otroka: triinpolletno hčerko ter le osemmesečnega sinčka. Zdaj si vse to kar težko zamišljam. Seveda pa kaj takega danes niti ni več mogoče. Gotovo ste si zapomnili leta, ki so potrebna za zasedbo mesta državnega tožilca.

Tik pred vrnitvijo s porodniškega dopusta sem bila vprašana, ali bi začela na mladoletniškem oddelku. Za mlado mamico se je vse to slišalo dokaj obetavno. Kot da bi zaradi lastnih majcenih otrok znala kaj bolje delati z mladimi? Morda je kdo točno tako tudi mislil. Danes vem, da bi prav za delo z njimi, predvsem prestopniki, potrebovali veliko starejše in najboljše kadre. Nikakor začetnikov. Prav na tem kazenskem področju je namreč najpomembneje, kako pomagati tistim, ki so med 14. in 18. letom zašli prek črte kaznivosti. Takrat je zanje morda – poudarjam: morda – še čas. In tega časa ne gre zamuditi.

Iz najzgodnejšega obdobja na tožilstvu se zato spominjam marsičesa. Tako sem pri reševanju vsakega spisa vedno in dosledno najprej preverila, ali je imel ovadeni že 14 let, saj je to (še vedno) naš strog mejnik kazenske odgovornosti. Pod stalno težo teh kontrol sem sinu, ko je dopolnil to starost, čestitala z nadvse pomenljivim stavkom: »Peter, danes si postal kazensko odgovoren!« Vede-la sem, kaj to pomeni, in se seveda bala zanj; za hčerko veliko manj. V družbi mladih sovrstnikov lahko otrok kaj kmalu naredi kakšno neumnost, sem premišljevala. K sreči se ni to nikoli zgodilo.

Se pa seveda živo spominjam svoje prve glavne obravnave na tem oddelku. Mladoletnika je tedaj zastopal znani odvetniški maček gospod Dušan Krapež, zelo zanimiv Primorec, živeč v Ljubljani. Tik preden sva vstopila v sodno dvorano k legendarnemu sodniku Jožetu Pavliču, mi je prijazno dejal, naj v zaključnem govoru ne bom predolga, naj vse strnem v le nekaj kratkih stavkov. Čeprav sem prej zelo natančno preštudirala spis in imela pripravljen obširen zapis, se mi je zdel nasvet odvetniškega staroste precej svet. Po izpeljavi dokaznega postopka sem po protokolu, ki velja še danes, vstala in povsem na kratko obrazložila vse potrebno. In tudi prav kmalu sedla. Tedaj pa je vstal ON. In začel razlagati, kako hudo in zavržno dejanje je storil njegov klient ... Govoril je in govoril, vse tisto, kar bi pravzaprav morala povedati že jaz, in še veliko več. Ojoj, z vsakim njegovim stavkom sem bolj zardevala, sodniku pa je šlo rahlo na smeh, saj je kmalu ugotovil, koliko je ura. In ni se ponovilo. Seveda je bil to tudi odličen odvetnikov poduk mlademu prestopniku. Končal je veliko bolj spravljivo in seveda v njegovo največjo korist. V teh postopkih je namreč še

kako pomembno, da se ugotovi resnica in se mladih ne uči lagati. Prav o tem sem čez leta pogosto predavala in tudi pisala.

Tu je članek iz *Pravne prakse*, ki dovolj zgovorno prikazuje pomembnost teh postopkov za razvoj mladoletnikov in njihov odnos do kaznivih dejanj, resnice in prevzemanja odgovornosti.

Mladoletniki so praviloma nedozorele osebnosti, zato nanje zelo vpliva okolje, v katerem živijo in rastejo, ter osebe, s katerimi se srečujejo. Najpomembnejša je seveda družina, ki zaradi sodobne prezaaposlenosti zaradi preživljanja, ambicij, usmeritev, pričakovanj, pa tudi številnih nalog pogosto odpove.

Ob njej je šola, od katere pa ne moremo pričakovati čudežev, čeprav tako radi šablonsko pravimo, da je za marsikoga drugi dom. Poleg vsega tega so mladi še del širše družbe, ki jim hote ali nehote z zgledi odraslih in medijskimi predstavami pogosto izkrivlja pravo podobo življenja. Njihovo druženje s sovrstniki prinaša pozitivne in negativne dogodke, zdravo ambicioznost ali pa njena nasprotja. Številne krize pripeljejo celo v delinkventnost in različne odvisnosti. Vse to pa prinaša dodatne težave njim in njihovim staršem.

Ko mladi prestopijo meje dovoljenega, pridejo prekrški in kazniva dejanja, ki lahko nastanejo zaradi nepremišljenosti, objestnosti, pomenijo pa lahko celo klic na pomoč. Če jih opazimo in slišimo, lahko mladim pomagamo v pravem trenutku. Prav obravnavanje mladoletniškega prestopništva je ves čas ločeno od celotnega področja preostalega kriminala. To starostno skupino bodočih odraslih, torej otroke in mladino

v razvoju, smemo, moramo in moremo obravnavati s precej širšo prizanesljivostjo, individualizirano, predvsem pa nas mora voditi cilj – pomagati in preprečevati poznejša kazniva dejanja. Celotni državni aparat pri tem ne pomeni tiste represije, katere cilj bo kaznovanje, ampak skupaj s socialnimi službami in po potrebi sodiščem ali kar z alternativnimi metodami tožilstva išče pravo pot. Če pri polnoletnih storilcih kaznivih dejanj tako radi rečemo, da je treba nasproti državnega tožilca in sodišča postaviti strokovno enakovredno obrambo za neukega obdolženca, se ob določenih zakonskih pogojih tudi mladoletnemu storilcu kaznivega dejanja postavlja zagovornik s seznama odvetnikov. Ta je lahko podaljšana roka skrbnih staršev, ki nenadoma ugotovijo, da je njihov otrok na pragu kriminala ali pa le mladostniške objestnosti morda žrtev spleta nesrečnih okoliščin. Zadeve tečejo v pravo smer in odvetnik naredi to, kar mu veleva zakon pa tudi poklicna etika.

Za skupen seznam zagovornikov mladoletnikov

Seveda se lahko zagovornik sreča z mladoletnikom, ki nima staršev ali so ti zgolj na papirju, ker so povsem odpovedali ali ravnajo celo v njegovo škodo. So primeri dobrih staršev, ki, tudi če država sinu ali hčerki ne postavi odvetnika po uradni dolžnosti, z zadnjimi evri invalidnine, pokojnine ali socialnega dodatka hitijo najemat znana imena med odvetniki, ki naj bi rešila njihove otroke. Tako se odvetniki pogosto znajdejo v hudih težavah, ko, večji zastopanja polnoletnih storilcev kaznivih dejanj, s povsem enakimi metodami pristopajo tudi k mladini. Pa se vprašamo: Kje so meje? Ali je treba narediti za mladoletnika vse to, kar

bi naredili za polnoletnika, ali še več? Vsekakor, a v pozitivnem smislu! Če npr. odraslega, morda celo povratnika in prekaljenega znanca sodnih dvoran poučiš še o čem, kar bi mu prineslo *in dubio pro reo*, torej presojo v njegovo korist, pa se moramo zavedati, da je mladina kot pivnik, ki sprejema, beleži in se izobražuje, tudi na lastnih napakah, toda včasih žal v negativni smeri. Če se mladenič iz diskoteke ponoči odpelje s tujim kolesom, ki je bilo prislonjeno na zid, po poti pa že razmišlja, kako ga bo v domači kleti prebarval in prodal za kakih 50 evrov, a ga prestrežejo možje v modrem, ker pa to ni prvič, da se znajde pred sodnikom, razmišljamo, ali mu je res treba razširiti znanje z razliko med tatvino in odvzemom motornega vozila? Če bo na sodišču zatrdil, da so bili policisti preveč zvedavi, že kar grobi, ko so trdili, da je imel namen kolo prodati (čeprav je bilo to res!), in modro govoril, da se je z njim hotel le peljati do doma in ga naslednji dan vrniti (oh, kakšna prizadevnost), bo sodišče ugotovilo, da kolo ni motorno vozilo in ga torej ni mogoče odvzeti z namenom vožnje, za tatvino pa ne bo dokazov. Oproščen. Pa je to moralno? Koliko koles bo mladoletnik še vzel, prebarval in prodal, kako bo širil svoje novo pravniško znanje? Ne pozabimo na vzgojni ukrep! Navsezadnje je namen – in to poglobitveni – vseh kazenskih postopkov, ki tečejo proti mladoletnikom, da se ob sicer dokazanem dejanju (tudi to bi lahko bilo!) poišče najprimernejši vzgojni ukrep. Ta je v uspešno izpeljani poravnavi ali odloženem pregonu, ukoru, navodilih, nadzorstvu ali celo zavodskih ukrepih. Če karkoli od tega mladoletnik nujno potrebuje, je seveda prav, da to dobi čim prej. Učenje ob pikah, vejicah, dosledni

uporabi besedice »in« med znaki kaznivih dejanj lahko mladim hudo škodi. Spominjam se fanta (pred vsaj desetimi leti), ki se je povsem neprimerno vedel do matere, tu in tam nanjo močno položil roko, tako kot jo je včasih oče, in nekega dne je bilo tako hudo, da so prišli policisti. Oče je vedel, kako se takim stvarem streže, zato je za sina najel dobrega odvetnika. Da ga reši, pouči o tem, da si je mati s strogimi in načelnimi pristopi k vzgoji prislužila kakšno klofuto, da je sama kriva, da se je na nepravem mestu zadrževala predolgo, ko pa je tja želel njen sin. Nič o vzgoji, vedenju do staršev, kaznivosti grdega ravnanja, nasilništva. Oče ni bil zgrožen nad tem ravnanjem, drugi zanj niso izvedeli. Mamo je bilo sram govoriti o tem, da jo sin tepe. Kaj pa odvetnik? Potreboval bi nekoga, ki bi očetu povedal, da to ni vzgojno, da je bilo dejanje, in to hudo, storjeno.

Vzgojna vloga zagovornika

Ko se sprašujem, kakšni bi morali biti odvetniki kot zagovorniki mladoletnih storilcev kaznivih dejanj, bom segla daleč, skoraj tri desetletja nazaj. Spominjam se ene prvih obravnav na ljubljanskem sodišču in zdaj že pokojnega odvetnika Krapeža. Vprašal me je, ali bom imela dolg zaključni govor, in me podučil, da to ni potrebno, zato sem nasvet tudi upoštevala. Povedala sem nekaj stavkov o dejanju in potrebi po izreku primerne ukrepa za mladoletnika, nato je sledil njegov nastop. Pri tem sem zardevala, saj je bila polovica govora namenjena zavržnosti dejanja, pravemu in strogemu pouku za mladoletnika, ki si dejanja nikoli ne bi smel dovoliti, krcanju njegovih staršev,

slabi vzgoji in potrebi po ukrepu, celo strožjem, kot sem ga predlagala. Pozneje sem izvedela, da si je kolega vedno dajal duška v zaključnih govorih in mladoletnikom povedal vse tisto, česar jim včasih niso niti starši niti šola niti ... To je precej bolj zaleglo kot govor tožilca, ki je že tako znan kot represivni organ pravosodja. Tega sem se vedno spominjala in si marsikdaj ob nastopih odvetnikov, ki so podvomili celo o resnicoljubnosti svojih klientov, želela, da bi jim ta govor predvajali. Zato bi na tem področju zagovorniki mladoletnikov morali odigrati dvojno vlogo zaščite mladoletnikov za dejanja, ki jih resnično niso storili, učenja prevzemanja odgovornosti za tista, ki so jih storili, in iskanja najboljše pomoči. Ali ni najpomembnejše, da bi se mladi prav pri tem naučili, kje so meje kaznivosti in dopustnega, sodišče pa bi jim naložilo ukrep, s katerim bi dosegli, da nikoli več ne bi kršili zakonodaje, da bi našli smisel pozitivnega življenja in bi se pozneje spominjali tega kot le neprijetne epizode, ki pa je bila zelo poučna in nadvse pozitivna? Kolegi odvetniki se v zadnjih letih pogosto znajdejo na sodišču tudi kot pooblaščenca mladoletnih oškodovancev, torej tisti, ki ščitijo njihovo integriteto pred sodiščem in uveljavljajo premoženjskopravni zahtevek. V minulem letu je društvo Beli obroč Slovenije v sodelovanju s Pravno fakulteto Univerze v Ljubljani pripravilo prvo izobraževanje in letos bo nadaljevanje. Dobila sem izjemno možnost, da sem na lanskih Odvetniških dnevih v Portorožu predstavila obširno problematiko njihovega zastopanja. Odvetniška zbornica se je, kar je zelo pohvalno, odzvala s pripravo posebnega seznama, ki je bil poslan predsednikom okrožnih sodišč in s kate-

rega se zdaj postavljajo pooblaščenci. Pripravljajo se spremembe kazenske zakonodaje in upam, da bo za mlade žrtve poskrbljeno še boljše: z razširitvijo kaznivih dejanj, za katera bodo postavljeni, z doslednostjo uveljavljanja premoženjskopравnih zahtevkov, njihovo prisotnostjo tudi tedaj, ko med sojenjem že dopolnijo osemnajsto leto starosti in torej niso več mladoletni, in z možnostjo, da bi zadeve nadaljevali tudi v pravi, če v kazenskem postopku ne uspejo. Mladoletne žrtve, ki so napotene na pot pravde, nimajo ne moči ne denarja ne želja, da bi še enkrat pripovedovale o svoji kalvariji drugim odvetnikom in hodile po dolgi poti do primerne odškodnine. Želim si, da bi se spoštovani kolegi odvetniki, ki nastopajo kot zagovorniki mladoletnih storilcev kaznivih dejanj, pa tudi pooblaščenci mladoletnih oškodovancev zavedali, da imajo zelo pomembno vlogo v življenju mladih, ki so stopili na pot kazenskega postopka, bodisi kot storilci bodisi kot žrtve. Predlagam, da bi se specializirali in tisti, ki so ali bodo na posebnem seznamu, zastopali v vseh teh postopkih ob dejanju mladoletne storilce in žrtve. Le z dodatnim znanjem in motiviranostjo za to odgovorno delo bo prišel tudi uspeh.

»Resnica je podobna koprivi: če se je dotakneš, skeli, če pa jo trdno držiš, ti ne more ničesar.« (Saphir)

Naj torej mladim resnice ne zasenči laž!

Vlasta Nussdorfer, »Za skupen seznam zagovornikov za mladoletnike«, *Pravna praksa* 24-25, 2007, str. 22

Tako sem torej začela spoznavati prve pasti sojenja. Sprva res ni bilo lahko. Nekega dne je zbolel kolega, ki

bi moral na zelo zapleteno obravnavo. Sodil je senat pe-
torice, kar pomeni, da sta bila v njem dva profesionalna
sodnika in trije porotniki. Glavna obravnava je bila že
naslednji dan in vodja splošnega oddelka me je poklicala
ter predstavila edino opcijo, da na hitro vskočim. Deja-
la je, da bo pač treba čim prej splavati, saj drugi tožilci
niso na voljo. Seveda sem bila v šoku, a sem se zbrala in
temeljito pripravila. Spis sem naštudirala do zadnje po-
drobnosti. Ko sta doma zvečer otročička zaspala, sem si
pripravljala zaključni nastop, in to pozno v noč. Prvič, a
ne tudi zadnjič. Zelo pogosto sem namreč že tedaj dela-
la doma in tako me je sin, ki je očitno rad prisluškoval,
nekoč povprašal: »Mami, kaj je to KZ SRS?« Študiranje
spisov in diktiranje rešitev je bilo le del naših obveznosti,
poleg tega pa tudi dežuranje in prisostvovanje na glavnih
obravnavah. Tožilci na glavnih obravnavah najpogosteje
nismo zastopali svojih obtožnih aktov. Sodniki namreč
razpisujejo obravnave na določen dan, običajno vsaj dva-
krat tedensko, avtorji obtožnic pa so različni. Zato toži-
lec, ki deli razpisane glavne obravnave – ponavadi je to
vodja tožilstva ali oddelka – poskrbi, da je vsaj katera od
njih – običajno težja ali preložena – dodeljena tistemu,
ki jo dobro pozna ali je na oddelku, ki mu pripada, ali
je celo njen avtor. Ravno pravična in najbolj utemelje-
na razdelitev obravnav je velikanska umetnost. Poskušali
smo z marsičem, celo z idejo, da bi jih razporedil kar ra-
čunalnik, a tudi umetna inteligenca temu (še) ni bila kos.
Zato so bili vsi poskusi bolj ali manj neuspešni, nekateri
včasih pohvaljeni, drugi takoj predvsem grajani. Zadeva
se je sicer nekoliko spremenila z vzpostavitvijo Specia-
liziranega državnega tožilstva, ki obravnava najzahtev-
nejše kazenske primere, ki jih tožilec ali celo več tožil-

cev obravnava vse od začetka, torej od predkazenskega postopka. To je nujno, saj tudi obdolžence zastopajo isti odvetniki. To se seveda dogaja tudi pri drugih, manj pomembnih zadevah, a tam velja stara praksa: tožilstvo je organ, ki mora zagotoviti udeležbo na glavni obravnavi, ne glede na številne ovire (odsotnost, zasedenost, bolniški dopust avtorjev obravnavanih obtožnih aktov). Odvetniki pa se opravičujejo, če na obravnavo ne morejo priti, in redkeje iščejo substitute. S temi običajno niso zadovoljne niti stranke, ki so prve pooblastile in jih tudi plačujejo. In tako se je dogajalo in se še vedno dogaja, da morajo tožilci vsak teden za dva- ali trikratno celodnevno prisotnost na sodišču poleg vsega dela s spisi v pisarni in dežuranja naštudirati še goro tujih spisov, kot da bi bili njihovi. Si predstavljate? Sodnik spis natančno pregleda pred prvo glavno obravnavo in ga nato le obnovi pred vsako naslednjo, odvetnik ga prav tako dobro pozna že od prvega srečanja s klientom in ga le še spremlja, tožilec pa ga morda prvič vidi nekaj dni prej, včasih sploh šele na dan glavne obravnave. Tudi to se mu namreč lahko kdaj pripeti.

Naj v podkrepitev te trditve navedem le dva svoja in en tuj primer. Vsak tožilec bi vam jih lahko zaupal nekaj. To so šoki, kakršnih ni mogoče pozabiti, in ušel jim ni skoraj nihče.

Dobro se spominjam dne, ko sem zjutraj – vedno sem prihajala v službo precej zgodaj – korakala po tretjem nadstropju sodne palače, v kateri je tedaj domovalo tudi tožilstvo. Ko sem hotela mimo sicer odprtih vrat vodje splošnega oddelka Katje Urbanija, misleč, da je tisti hip ni v sobi, sem nenadoma zaslišala nadvse prijazen glas: »Vlasta, lahko prideš za hip k meni?« Seveda sem previdno

vstopila, se ob tem več kot utemeljeno spraševala, čemu le, a kaj kmalu padla na zelo realna tla. Pojasnila mi je, da je kolegici, ki bi morala tisti dan na obravnave, ponoči zbolel otrok in je ni, vse njene spise pa je imela vodja že na mizi. Vedela sem, kaj to pomeni. Edina zelo srečna okoliščina je bila sodnica: Tatjana Skubic je veljala za zelo prijazno sodnico, bila je celo moja mentorica na kazenskem področju v času pripravništva. Vzela sem kup spisov in se tolažila z mislijo, da bo vsaj razumevajoča. Na hitro sem v sobi preletela prvi obtožni akt, pograbila še goro zakonov in odšla. Tedaj še ni bilo tog (službenih oblačil), in ker sem mislila, da bom tisti dan delala samo v pisarni, nisem bila niti najbolj primerno oblečena za obravnavo. Tiho sem počakala pred vrati razpravne dvorane ter z obtoženim in njegovim zagovornikom vstopila, povsem prepričana, da bom lahko sodnici takoj obrazložila spremembo. Tožilka je namreč dan prej prišla po sodni spis in ga naštudirala. Sodnica je zato pričakovala njo. Takrat v svojih spisih še nismo imeli vseh kopij, kar je postalo kasneje redna praksa. A sledil je velikanski šok. V največji sodni dvorani je že sedelo vsaj 50 posebnih gostov, slušateljev policijske akademije, ki so prav ta dan v okviru študija prišli poslušat glavne obravnave. Sedla sem na klop za tožilstvo in začelo se je ... Možnosti za pojasnilo sploh nisem dobila. Nekako sem zvozila, le srce bi skoraj zapustilo šokirano telo. Zdelo se mi je, da sta obtoženi in njegov odvetnik naravnost briljirala. Po razsodbi je sodnica naju z odvetnikom prosila, da ostaneva v dvorani in da slušateljem skupaj predstavimo svoje vloge. Šele tedaj sem jim razkrila resnico tistega dne – in onemeli so. Sodnica je tedaj priznala, da je sprva celo pomislila, da je

moj prihod pomota, saj je točno vedela, kdo bi moral biti tam. Nepozaben dan!

Še vsaj dveh se natančno spominjam.

Nekega dne sem povsem nepričakovano padla na glavno obravnavo, ne da bi sploh poznala spis. S sodišča so namreč poklicali, da ni nikogar, in ugotovljena je bila napaka v naši pisarni, kar pa za sodnika ni bilo niti najmanj pomembno. Pri več sto spisih in vpisih vsak teden je bilo to sicer povsem možno. Določena sem bila, da odhitim tja in rešim naš ugled. Takrat naš sedež ni bil več na Tavčarjevi, temveč na Slovenski 41, pri Figovcu. Med potjo sem kar v dvigalu bliskovito ugotovila, da gre za poškodovanje tuje stvari. Nekdo je bil obtožen, da je v proizvodnji lesnih izdelkov po traku polil snov, ki jih je veliko uničila. Šlo je za izjemno oškodovanje podjetja. Končna številka je bila zelo visoka. Zdelo se mi je, da to zame ne bo pretežek zalogaj. A sledilo je veliko presenečenje. Sodnica je v dvorano poleg obdolženca in njegovega odvetnika poklicala še nekoga. Ko je pobirala osebne podatke in podajala pravni pouk, sem v hipu ugotovila, da gre za izvedenca, in v spisu takoj našla njegovo mnenje. Dolgo vsaj 20 tipkanih strani. Preletela sem seveda zaključek, ki mi je bil v korist. Vsaj to. Menila sem, da bo z zaslišanjem začela kar sodnica, sama pa bom medtem hitro vse prebrala. A sreča ni trajala prav dolgo, saj je sledil stavek: »Tožilka, priča je vaša, saj ste njeno zaslišanje predlagali prav vi.« Najraje bi dejala, da to ni bil moj predlog in da nimam pojma. Predlog za zaslišanje je namreč podal tožilec na predhodni glavni obravnavi. A morala sem vstati in začeti z zaslišanjem. Steklo je, tudi ob prijaznosti izvedenca, ki je nadvse goreče razlagal svoje ugotovitve. A ni

bilo prav lahko in ostalo mi je v trajnem, seveda precej slabem spominu.

Naslednja zadeva je bila še mnogo hujša. Pred mnogimi, res mnogimi leti, se je v času pustnih zabav zgodil izjemno tragičen dogodek. Mlado dekle se je obleklo v temnopolto lepotico, njena oblačila pa so bila iz slame in popolne plastike. Druga mladenka, ne vem, v kakšni pustni opravi je tedaj bila, pa se je s prižganim vžigalnikom preveč približala prvi. Zagorelo je oblačilce in ogenj je v hipu zajel nesrečno dekle, ki je v hudih mukah po mesecu dni v bolnišnici izgubilo boj za življenje. Obtožnico je ves čas zastopal kolega Milan Benko. S svojo znano vestnostjo in natančnostjo je v spisu pustil veliko svojih zapisov, sproti pa smo se o zadevi pogovarjali na jutranjih srečanjih ob kavi. Namenjena so bila tudi izmenjavi mnenj, kar nas je izjemno bogatilo. Kolega je odšel na zaslužen smučarski dopust in nekega jutra je dobesedno udarila novica, da je s sodišča poklical sodnik Emil Zakonjšek (zdaj odvetnik) in povedal, da prav v tej zadevi čaka na tožilca in se sprašuje, kje je. Kolega Benko je na spis pred odhodom sicer jasno in vidno zapisal »preložit«^{ev}, a je vpisničarka spis nesrečno založila in ga namesto v dodelitev dala kar v omaro. Vodja je za obravnavo tisto jutro v hipu določil mojo sosedo v skupni sobi, Mileno Pavšič. Ker je ravno prihajala od zelo zgodnjega zobozdravnika, sem kar brez spisa odšla v razpravno dvorano, da bi z vsem seznanila predsednika senata in ga prepričala v nujno preložit^{ev}. Pred dvorano sem zagledala v črno oblečeno obtoženko in njenega zagovornika dr. Petra Čeferina, v črnino in veliko žalost ovite starše pokojnice in njihovo pooblaščenko. Sodniku sem razlagala težki položaj kolegice, ki spisa ne pozna in ga

na tožilstvu celo še iščejo. Nikoli ne bom pozabila, kako je med zapiranjem okna izustil tisti hip najhujši stavek: »Glavna obravnava vsekakor bo.« V žalosti in silno razočarana sem zapustila dvorano, pred njo pa je že stala kolegica Pavšič. Hitela je brati spis, ki so ga medtem na tožilstvu k sreči našli, in se pogovarjati s pooblaščenko. Sodnik ji je dal še nekaj minut za pripravo, nato pa se je obravnava začela oziroma kar nadaljevala, saj je mukotrpno sojenje prej trajalo že dlje časa in ga je sodnik tisti dan na vsak način nameraval zaključiti. Ko so vsi odšli v sobo 222, sem še nekaj časa v popolnem šoku obsedela na dolgi črni klopi in podoživljala grozote, ki jih je notri preživljala kolegica. Rešilo jo je tudi to, da smo se prej o spisu obširno pogovarjali, pa njena bistrost, hitrost branja in še vse druge sposobnosti, ki jih je morala tisti dopoldan potegniti iz rokava. Storilka je bila po njenem in odvetnikovem zaključnem nastopu, ki sta si bila diametralno nasprotna, obsojena in starši mrtvega dekleta so kolegico zelo pohvalili za njen izjemno čustven zaključni govor. Zagotovo pa tega ni in nikoli ne bo pozabila. Pravzaprav nihče od nas v njeni neposredni bližini. Tudi kolega Benko ne, saj je sodniku napovedal svojo odsotnost, a mu je ni uspelo preložiti na čas po dopustu. Ko se je vrnil, smo mu hiteli pripovedovati o tem. Tudi on je bil v posebnem šoku. Bi se enako godilo odvetniku? Zagotovo ne. Če ga ne bi bilo na sodišče, ga v taki zadevi tisti dan ne bi nadomestil nihče. Le kdo bi tik pred zaključkom sojenja – in komu sploh – predal tako hudo zadevo in ali bi se obtoženka sploh s tem strinjala? Gotovo pa bi se pred tistim dnem odvetnik opravičil. Pri nas se res nismo, a saj do usodnega klica sploh nismo vedeli za napako. Odgovornost zanjo, ki sicer ni bila namerna, je

nosilo celotno tožilstvo, posledice pa, logično, zgolj kolegica. Toda vedno se vprašaš: Zakaj prav jaz? In podobnih primerov kar mrgoli.

Spominjam se tudi časov, ko sem kot vodja oddelka vsak tretji četrtek v mesecu delila razpisane glavne obravnave za naslednji teden. V kazenski pisarni so najmanj dva dni prej zbirali spise in jih razporejali po velikanski mizi. Bilo jih je na stotine. Pripravili so tudi seznam vseh tožilcev z že vpisanimi dežurstvi, dopusti pa tudi morebitno drugo odsotnostjo. V ta seznam so bili že vpisani tudi tisti, ki so prej preložili določene obravnave. In tako si prejel že močno popisano list papirja. Ponavadi smo se spraševali, kako nam bo sploh uspelo razdeliti preostale spise.

Začelo se je. Najprej sem vedno razdelila mladoletniške glavne obravnave, saj so jih dobili le za to področje specializirani tožilci, nato zadeve iz okrajne pristojnosti, ki sem jih namenila mlajšim tožilcem, saj je šlo običajno za lažje zadeve, a ne nujno. Hkrati sem porazdelila tudi obravnave zunaj sedeža; vedno je bilo to Grosuplje, včasih tudi Litija, Vrhnika, Rakek, Kočevje in Trbovlje. To se je dogajalo sicer silno redko, le kadar so bili tamkajšnji tožilci odsotni. Sledila je okrožna pristojnost in tam je bilo treba paziti predvsem na to, da bi vsaj kako posebej zahtevno zadevo dobil njen avtor. Vedno se ni izšlo, saj kakega tožilca včasih ni bilo ali je bil že zaseden. In tedaj je sledilo ocenjevanje, kje bi bil kdo primernejši in nujnejši. Nekatere kolege bi morali včasih kar klonirati, saj bi morali na isti dan k več sodnikom, ker so razpisali njihove zadeve. Paziti si seveda moral tudi na to, da niso imeli tožilci zasedenih vseh dni v tednu. Zgodilo se je, da so imeli tri dni obravnave in dva dneva dežurstvo. Kdaj pa

naj rešujejo spise, kar je ne nazadnje njihova glavna naloga? Zato smo se ob delitvi obravnav vsi vodje počutili izjemno slabo. Glavno vodilo je bila pravična porazdelitev vseh spisov. Ob mizi z več sto spisi smo vodje preživljali ure in ure. Seveda so takoj zatem ali med tednom začela prihajati še opravičila posameznikov, ki so morda zboleli ali odšli na bolniški dopust zaradi bolezni otrok. To je bilo najhujše. Kaj je vse to prineslo, ste že lahko spoznali ob predstavitvi le nekaterih primerov. Večina tožilcev je bila sicer zelo korektna, včasih celo v svojo škodo, saj so prihajali tudi bolni in iskali vsa možna varstva za bolne otroke. A kot povsod so se našli tudi taki, ki so vedno iskali zasilne izhode. Na srečo so bili zelo, zelo redki, a so nam dobesedno kravžljali živčke. Kak tak se namreč vedno in povsod najde in vsaj nekaj časa mu morda tudi uspeva.

Glede na opisane obremenitve sem izredno težko prenašala komentarje nekaterih, da včasih koga vidijo v mestu pa na kavici ali tržnici. Enako velja seveda za sodnike. Poklicati bi jih morali ob večerih in nočeh, pa ob vikendih in praznikih, ko so študirali spise in jih doma tudi diktirali ali popravljali izdelke. Nekateri s(m)o tu in tam celo vzeli kak teden dni dopusta, da smo doma v miru diktirali spise in tako vsaj malo zlezli na zeleno vejo. Vsako leto sem tako gotovo porabila vsaj tri tedne dopusta. Ni ga bilo škoda, saj sem bila potem vsaj nekaj časa mirnejša. Vedno se je namreč ugotavljalo tudi stanje spisov v omari in seveda v računalniku. Uvedeno je bilo zelo strogo pravilo, da noben spis ni smel obležati pri posameznem tožilcu več kot 90 dni. Vodje smo s stanjem spisov sprti seznanjali tožilce na oddelku in za stare spise smo vsi poročali o vzrokih zamud. To je bila sicer zelo

nehvaležna naloga, a naša vodja ljubljanskega tožilstva Slavica Sketelj je bila tu neizprosna. Zato sem jih večkrat slišala. Ko sem branila kolegice in kolege na oddelku, mi je celo dejala: »Tebi bodo tu spodaj na ploščadi postavili še spomenik.« Ojoj, to se me je pa dotaknilo. In tako sem neko nedeljo, ki sem jo spet namenila delu v pisarni, okoli 15. ure blizu Figovca opazila kolega, ki se je z družino prav počasi sprehajal proti Tivoliju. Tudi jaz bi se, sem pomislila. Bil je namreč prav tisti, zaradi katerega, sem bila kregana, saj je imel nekaj starih spisov ... Premišljevala sem, kaj storiti. Naslednji dan sem poskusila s posebnim prijemom. Poklicala sem ga k sebi. Nisem mu seveda očitala sprehoda, temveč le dejala: »Prinesi, prosim, vse svoje stare spise.« Prav po tiho je vprašal: »Kaj boš z njimi?« In povsem mirno sem nadaljevala: »Rešila jih bom.« Vprašal je le še: »In kdaj?« Odgovorila sem: »Ta in še kakšen vikend.« Ni ga bilo in spisov tudi ne. Tajnica me je radovedno vprašala: »Kaj ste mu pa rekli, da po cele popoldneve ostaja v službi in diktira?« Prijemi so lahko zelo različni. Seveda so nas tožilce vsaka tri leta višji in vrhovni tožilci tudi temeljito pregledali. Ocenjevali so tako delo na spisih, hitrost reševanja in strokovnost kot tudi aktivnost na glavnih obravnavah. Vse to je bilo podlaga za napredovanje, prav tako pa je pomagalo, če si se prijavil na kakšen notranji razpis.

Na tri leta so bila pregledana tudi posamezna tožilstva kot celota in nikoli nisi vnaprej vedel, kaj se bo kontroliralo in za katero obdobje. Zgodila se ti je lahko nadzorstvena pritožba za posamezen spis. Ne nazadnje smo bili vseskozi tudi na »sodnem prepihu«. Vsaka zahteva za preiskavo ali obtožnica je morala po morebitnih pritožbah ali ugovorih obrambe prestati še temeljit sodni

preizkus. Zato je tako težko poslušati o tožilski nedotakljivosti in večnih mandatih. Sprva je veljalo, da si moral dobiti dve negativni oceni pri pregledu dela, kasneje je bila – in je še – dovolj ena sama, da si ostal brez službe. Verjemite, tudi to se je zgodilo, in to večkrat. Nekateri pa so tik pred tem raje kar sami odšli, zato niso zajeti v posebne evidence kaznovanih. Pogosto smo slišali pomenljive pripombe predpostavljenih: »Če komu kaj ni všeč, lahko kadarkoli odide ...« Pa kritiki to vedo? Morda niti nočejo vedeti.

Delo tožilca in sodnika nikoli ni imelo in nima urnika ali delovnega časa, saj smo funkcionarji; to nam je dal jasno in takoj vedeti vsak šef, brez izjeme. Zato ne sodite sodnikov in tožilcev po tem, da jih vidite kje celo med delovnim časom. Morda so na dopustu. Morda imajo prost dan po dežurstvu čez vikend ali pa so na zgolj kratkem predahu po kakšnem težkem sojenju ali obravnavi.

Naj navedem le en tak zanimiv primer svoje silne utrujenosti in celo lakote. Po celodnevni obravnavah, ki jih je sodnica prekinila za eno samo kratko WC-pavzo, sem pozno popoldne odšla z obravnave tako sesuta in lačna, da sem jo na Miklošičevi cesti ubrala naravnost k Nobel bureku na slasten hot dog. Zunaj prehoda za pešce. Bila sem tako zamišljena, da sploh nisem opazila fotografa enega bolj rumenih medijev. Seveda me je posnel. Tudi tega nisem opazila, saj sem še vedno premlevala obravnavo in pri sebi ocenjevala, ali sem ravnala povsem prav. Čakajoč na tisti hot dog, pa sem slišala reči: »Ojoj, a to bo vaše kosilo?« In še preden mi je uspelo odgovoriti, da bo to sploh prvi obrok, sem ga prepoznala. Malo sva tudi poklepetala. Bil je nadvse prijazen, povedal pa je tudi, da

ima mojo posebno fotko. A nikoli je ni objavil. Si predstavljate njegov zapis in odzive ljudi?! Ja, to so bili časi ...

Spominjam se, koliko časa sem potrebovala po zaključku funkcije, da sem se nehala sredi noči prebujati in razmišljati, kaj me tisti dan čaka. Še danes, po mnogih letih, se mi kdaj to zgodi. In v trenutku sem presrečna, ko ugotovim, da se to v resnici ne dogaja ... Saj poznate moreče sanje o tem, da ste na izpitu ali da boste morda celo vprašani?! Ko se zbudite, ste zelo srečni! Kar nekaj časa pa potrebujete za pravo streznitev.

Kako pa je sicer potekalo naše delo s spisi v pisarni?

Vse rešitve smo takrat in tudi kasneje vneto diktirali na kasete v diktafon, jih nato pripeli k spisom in v ovitku oddali strojepiski. Po zvočnem prepisu smo jih seveda pregledali in vrnili v popravek ali ob brezhibnem tekstu oddali v kazensko pisarno. Ko še ni bilo računalnikov, so uboge strojepiske, ki so jih od celodnevnega poslušanja tako različnih diktatov hudo bolela ušesa in od tipkanja tudi roke, izdelke popravljale z edigsom, včasih pa kar ponovno pretipkavale.

In tu je le nekaj zanimivih zgodbic za popestritev. Neredko se je zgodilo, da je bil prav zaradi belih popravkov, da bi se izognili ponovnemu pretipkavanju celote, končni izdelek vse prej kot brezhibno lep. Na glavni obravnavi v neki mladoletniški zadevi pa je mladoletnik na obravnavo prinesel predlog za izrek vzgojnega ukrepa (podoben obtožnici pri polnoletnikih), ki ga je prejel po pošti, a ga nato prav po šolsko vsega »popravit«^z rdečim svinčnikom. Seveda ne zgolj slovnično, pač pa kar vsebinsko. In bil je precej »rdeč«. A razpletlo se ni po njegovih popravkih in seveda željah. Kaj vse so si upali nekateri!

Naslednja precej zabavna zadeva je bil kar moj izdelek. V njem sem za mladoletnika ob koncu predloga popolnoma spregledala strojepiskino napako in zapisano se je bralo tako: »Za mladoletnika predlagam, da se odda v prehodni vinski dom.« Seveda bi bilo pravilno »mladinski dom«. A, glej ga, zlomka: mladoletnik je res pretirano posegal po alkoholu ...

In morda še ta pripetljaj. Ko je kolega kot običajno diktiral spise, je pri enem ob koncu – v znak posebne prijaznosti – dejal: »In le še podpis – moja malenkost.« Pa je tako tudi zares pisalo! Seveda je to še pravočasno ugotovil. Si predstavljate, da bi tak izdelek odposlal?!

Vrnimo se k tisti glavni obravnavi, o kateri sem pisala, da sem jo povsem na začetku kariere dobila nepričakovano od kolega, ki je zbolel. Sledil je zame nepozaben dan. Ko sem zjutraj po tiho vstopila v razpravno dvorano, me je predsednik senata, šlo je za tedaj najstarejšega sodnika, ošvrknil s pogledom in kar naravnost (že rahlo nesramno) vprašal: »Kaj, vi boste danes zastopali to obtožbo? Pa sploh že imate pravosodni izpit?« Onemela sem, le prikimala in sedla na prostor za tožilstvo. Ni pa manjkalo prav dosti, da bi se sesedla. Takoj za menoj so v dvorano prikorakali trije zelo ugledni odvetniki, pravi odvetniški mački, pazniki pa so privedli še priprte obtožence. In nadaljevalo se je. Dokler ni predsednik velikega sodnega senata postopka sklenil z besedami, ki smo jih tožilci pogosto poslušali, ob njih pa mi je tedaj že močno bilo srce. Izjavil je: »Dokazni postopek je s tem zaključen. Tožilka, beseda je vaša.« Kar temnilo se mi je pred očmi. A vstala sem in govorila, govorila ... Takrat sem se pravzaprav zavedela, kako močno tožilčevo orožje ali orodje je dar govora in nastopanja.